

**Suomen erityiskasvatuksen liitto ry.
Finlands specialpedagogiska förbund rf.**

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

Viite: Kutsu kuulemistilaisuuteen 20.9.2012

**Koulutuksellisen tasa-arvon toimenpideohjelman laatiminen
PUHEENVUORO KUULEMISTILAISUUDESSA 5.10.2012**

Suomen erityiskasvatuksen liitto kiittää mahdollisuudesta osallistua koulutuksellisen tasa-arvon toimenpideohjelman valmisteluun. Jätimme kuulemistilaisuudessa 14.6. liiton näkemyksen koulutuksellisen tasa-arvon lisäämiseen vaikuttavista asioista. Toimenpideohjelman luonnoksessa on iloksemme useita asioita, joita Suomen erityiskasvatuksen liitto pitää tärkeinä tavoiteltaessa koulutuksellista tasa-arvoa.

Esitetyistä toimenpiteistä haluamme ottaa esiin seuraavia näkökulmia:

Varhaiskasvatuksen kokonaisuudessa velvoittava esiopetus ja siihen sisältyvä riittävä tuki ja oppilashuolto ovat varmasti toimenpiteitä, jotka vahvistavat perusopetukseen siirtyvien lasten oppimisvalmiuksia ja lisäävät täten tasa-arvoisia edellytyksiä selviytyä koulun haasteista. Nivelvaiheeseen ja etenkin siihen liittyvään tiedonsiirtoon tulee kiinnittää huomiota niin, että lapsen oppimisen ja kasvun tuen jatkumo varmistetaan.

Perusopetuksen kokonaisuudessa Suomen erityiskasvatuksen liitto tukee kaikkia neljää toimenpide-esitystä oppilaan kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi. Opetusryhmien koon määrittely on erittäin kannatettava toimenpide-ehdotus.

Koulujen välisten erojen pienentämiseen näkisimme mahdollisuudeksi sen, että toimenpide-esityksistä sekä vaihtoehto 1 tietyin ehdoin että vaihtoehto 2 toteutettaisiin yhdessä. Lähikoulun tulee olla houkutteleva kaikille lähialueen lapsille ja vain perustellusta syystä huoltajalla voisi olla tarve hakea lapselleen opiskelupaikkaa muuhun kouluun. Tällöin opetuksen järjestäjä kykenisi pitkäjänteiseen suunnitteluun ja resurssien oikeaan kohdentamiseen oppilaiden tasa-arvoisten oppimisedellytysten takaamiseksi. Myös kohdennettua valtionavustusta olisi mahdollista käyttää, mutta tässäkin tapauksessa tulisi varmistaa rahoituksen kohdentuminen juuri niihin kouluihin, joiden lähialueindeksi osoittaa suurimmat tarpeet. Koulun tasolla myös tehostetun ja erityisen tuen piirissä olevien oppilaiden lukumäärän tulee vaikuttaa koululle suunnattaviin resursseihin.

Koulujen **sukupuolittuneiden käytäntöjen muuttaminen** on pitkäjänteistä työtä. Parhailaan valmisteltavat esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteet ovat hyvä väline tasa-arvon edistämiseksi. Sekä yleisiä että oppiainekohtaisia osioita valmisteltaessa tulee kiinnittää erityistä huomiota tasa-arvoa edistäviin asenteisiin ja arvovalintoihin.

Kaikilla koulutuksen asteilla toimivien **opettajien täydennyskoulutuksen** merkitys ja siitä huolehtiminen tulee kiitettävästi huomioitua ohjelmaluonnoksessa.

Peruskoulun päättäneiden sijoittuminen jatko-opintoihin osuus toimenpide-ehdotuksineen luo erinomaiselta kuulostavan perustan nuorten pääsemiseksi johonkin toisen asteen oppilaitokseen. Valmistavan ja ohjaavan koulutuksen kokonaisuus ja yksilöllisten valintojen ohjaus nivelvaiheessa on meidänkin toiveemme. Hämmentävää on kuitenkin se, että samanaikaisesti ollaan uudistamassa ammatillisen koulutuksen opiskelijavalintoja täysin päinvastaiseen suuntaan. Oppilasvalinnan uudistamista valmisteleva työryhmä esittää joustavasta hausta luopumista – tässä esitetään joustavia polkuja perusasteelta jatko-opintoihin. Valintakriteerejä valmistelevan työryhmän esityksen mukaan hakijan pisteet vähenevät, mikäli opiskelija on perusopetuksen jälkeen valmistavassa koulutuksessa – tässä kannustetaan taitojen vahvistamiseen ennen lopullisen koulutusväylän löytämistä. Terminä valmistava koulutus saattaa helposti sekaantua jo virallisesti käytössä olevaan termiin valmistava opetus. Olisiko mahdollista käyttää ammatillisiin opintoihin suuntavasta koulutuksesta esim. termiä valmentava tai ohjaava koulutus?

Oppivelvollisuuden pidentäminen on virallisena terminä käytössä aivan toisen sisältöisenä. Tässä yhteydessä suosittelisimme ilmaisua oppivelvollisuusiän nostaminen. Oppivelvollisuusiän nostaminen saattaisi olla keino vähentää koulupudokkaiden määrää, mikäli voitaisiin osoittaa nuorille sellaisia opiskelumahdollisuuksia, jotka he kokevat motivoiviksi ja merkityksellisiksi oman tulevaisuutensa rakentamisessa. Pakko tuottaa kuitenkin harvoin toivotun lopputuloksen. Tästä syystä olisikin vahvistettava opintojen ohjausta ja tarjota kaikille perusopetuksen päättävälle toisen asteen opiskelupaikka. Opiskelijoiden määrä yhtä opinto-ohjaajaa kohti voi olla enintään 200 opiskelijaa, jotta voidaan taata riittävä henkilökohtainen ohjaus ja keskeytyksetön opintopolun jatkuminen.

Toisen asteen koulutusta käsittelevässä kokonaisuudessa **lukioiden** osuudessa ei oteta lainkaan esiin opiskelijahuoltoja ja oppimisen tukitarpeita. Lukioissa on yhä enemmän oppilaita, joilla on esimerkiksi lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksia ja siten vahva tarve erityisopettajan tukeen. Moniammatillinen opiskelijahuolto tulee turvata myös lukiossa, jossa yhä useampi opiskelija tarvitsee psykososiaalista tukea. Koulupsykologien ja koulukuraattorin samoin kuin opinto-ohjaajien ja erityisopettajien palvelut tulee sisällyttää lainsäädäntöön ja määritellä kriteerein opiskelijamäärää kohti. Vain vahvoilla moniammatillisilla rakenteilla kyetään ehkäisemään syrjäytymistä ja vastaamaan nuorisotakuun vaatimuksiin.

Ammatillisen koulutuksen toimenpide-esityksistä kohta c) on mielestämme nuoren ammattiopintoja tukeva. Nuoren opiskelu osaavan opettajan ohjauksessa ja käytäntöpainotteisin metodein tukee nuoren kasvua ammattiin paremmin kuin työssäoppiminen. Työssäoppimisen laatua on vaikea varmistaa. Ammatillisessa koulutuksessa tulee olla riittävästi aloituspaikkoja alueellisesti kattavasti. Aloituspaikkojen vähentäminen ja koulutustarjonnan keskittyminen aiheuttaa eriarvoisuutta koulutuksen saatavuudessa kasvukeskusten ulkopuolella.

Korkeakoulujen valinnoissa emme kannata sukupuolikiintiöitä. Asenneilmapiirin muokkauksella ja työn kannustavuudella sekä palkkauksen kehittämisellä uskoisimme myös miesten kiinnostuvan kasvatuksen ja sosiaalityön koulutusaloista.

Oppilas- ja opiskelijahuollon osuus jää luonnoksessa varsin niukaksi ja irralliseksi. Oppilas- ja opiskelijahuoltoon suunnattavat toimenpiteet tulisi kirjata kyseisen koulutusmuodon toimenpiteisiin. Moniammatillinen oppilashuolto on koulun arjessa ehdoton edellytys oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin kokonaisvaltaisen tuen toteuttamisessa. Koulut tekevät tällä hetkellä perusopetuksen laatukriteerien mukaisia laatukortteja ja resurssien arviointiin laaditaan koulu- ja kuntakohtaisia mittareita. Oppilashuoltohenkilöstön riittävien resurssien arvioiminen ei voi jäädä kunnan vastuulle vaan resurssien määrä tulee määritellä selkeällä ohjeistuksella: koulupsykologi 600 - 800 oppilasta kohti, koulukuraattori 500 oppilasta kohti ja terveydenhoitaja 600 oppilasta kohti.

Olemme hämmästyneitä siitä, että **erityisopetus** on otettu esiin erillisenä kokonaisuutena irrotettuna varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja ammatillisen koulutuksen kokonaisuuksista. Osiossa on myös vanhentunutta termistöä ja asiavirheitäkin. Erityisopetus on tukea tarvitsevalle oppilaalle tarjottava tukimuoto, ei erillinen opetuksen muoto. Erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden saama erityisopetus on heidän yleisin tukimuotonsa, eivät tukiopeus ja avustajapalvelut kuten luonnoksessa esitetään.

Esitetyt toimenpiteet ovat riittämättömiä, jotta nykyisen lainsäädännön mukaisesti tukea tarvitseva oppilas voisi opiskella lähikoulussaan. Moniammatilliset oppilashuoltopalvelut ovat tärkeä osa kaikkien oppilaiden, ei vain erityistä tukea tarvitsevien, oppimisen ja koulunkäynnin tukea. Nykyresurssein niitä ei kyetä turvaamaan, vaan tulee todella määritellä riittävät palvelut jokaiselle oppilaalle kuten oppilashuoltoa käsittelevässä osiossa jo toimme esiin. Valtion erityiskoulujen asiantuntijuus ei yksin riitä, vaan kaikissa kouluissa tulee olla erityisopettajan asiantuntemus. Opettajien pedagogisen asiantuntemuksen tulee olla tuen resurssoinnin perustana.

Esitämme, että kaikki erityisopetukseen liittyvät toimenpiteet sijoitetaan varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja toisen asteen koulutusten kokonaisuuksiin.

Turussa 4.10.2012

Päivi Juntti
puheenjohtaja
Suomen erityiskasvatuksen liitto ry.